

UŽ KIEKVIENO SKAIČIAUS – ŽMOGUS

Tarptautinė komisija nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti ir Izraelio tarptautinė studijų apie Holokaustą mokykla Jad Vašem (Yad Vashem the International School for Holocaust Studies) 2023 m. rugpjūčio 2–10 d. Jeruzalėje organizavo tarptautinę stažuotę „Mokymas(is) apie Holokaustą“. Seminarą koordinavo Jad Vašem darbuotoja Noa Sigal, o dalyviais iš Lietuvos rūpinosi Ingrida Vilkienė – Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti švietimo programų koordinatore. Minėtoje stažuotėje dalyvavo dvidešimties žmonių grupė iš Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų ir muziejų. Tuo pačiu metu, gretimose auditorijose, savo kompetencijas Jad Vašem (Yad Vashem) gilino švietimo darbuotojai iš Didžiosios Britanijos ir Rumunijos.

Stazuotės programa gerai apgalvota, įdomi, intensyvi ir paveiki. Mokymus vedė ir paskaitas skaitė įvairūs savo sričių profesionalai: dr. Zeev Dachevskij charizmatiškai atskleidė žydų tautos istorijos religinius aspektus; dr. Arkadij Zeltser dalijosi žydų gyvenimo ypatumais buvusioje Sovietų Sąjungoje iki Antrojo pasaulinio karo (iki Pirmojo pasaulinio karo, Carinės Rusijos teritorijoje buvo didžiausia žydų bendruomenė pasaulyje (apie 3,1 mln.); dr. Ilja Lurje pasakojo apie žydų bendruomenės struktūrą nuo viduramžiais ir poveikį šių laikų bendruomenėms; dr. Daniel Romanovskij analizavo antisemitizmo susiformavimo reiškinį (nuo viduramžių iki nacių iškilimo Vokietijoje); dr. Linas Venclauskas skaitė paskaitą „Antisemitizmas Lietuvoje“, gilinosi į identiteto konstravimo galimybes, antisemitizmo ideologiją; lektorė Sasha Vindischanskaja pristatė getuose ir mirties lageriuose kurtą muziką.

Apie Izraelio švietimo sistemos ypatumus, problemas, Holokausto dėstymo metodiką savo šalyje pasakojo lektorė Masha Polak Rozenberg. Kaip kūrybiškai naudotis Jad Vašem (Yad Vashem) muziejuje sukaupta vaizdine medžiaga (parodų ekspozicijomis, meniniais ir dokumentiniais filmais, įrašais (išgyvenusiųjų liudijimais, įvairių sričių specialistų samprotavimais) ir kt.) demonstravo lektorės Noa Sigal, Anna Rinenberg, Olga Duke. Lektorė Masha Ijonina pristatė Jad Vašem (Yad Vashem) archyvo darbo specifiką, šiuolaikinių technologijų panaudojimą tiriant surinktą medžiagą.

Stazuotės dalyviai turėjo išskirtinę galimybę susitikti su liudininke, išgyvenusia Holokaustą, ponija Rivka Kachane. Guvi garbingo amžiaus moteris dalijosi sunkmečio prisiminimais. Ji priminė hebrajų kalba populiarių posakį: „*Kas išgelbsti vieną sielą, išgelbsti visą pasaulį*“.

Aplankyta Pasaulio tautų teisuolių (žydų gelbėtojų) alėja ir monumentas su įamžintais gelbėtojų vardais (šiai dienai jų priskaičiuojama apie 27 000). Alėjoje stažuotės nariai surado daugiausia žydų išgelbėjusiai lietuvei – Onai Šimaitei – pasodintą medį ir atminimo lentelę. Lektorius Frederik Drachinsky dalijosi neįtikėtinomis Pasaulio tautų teisuolių istorijomis, kaip žmonės, vedami savo įsitikinimų, religinių nuostatų (pvz., baptistai), rizikavo savo pačių ir savo šeimų gyvybėmis. Įdomu tai, jog istorikai, išanalizavę apie 27 000 žydų gelbėtojų paveikslų, negali išskirti kokio nors vieno juos jungiančio kriterijaus. Dėl šios priežasties sudėtinga atsakyti į klausimą: „Kodėl žmonės taip rizikavo?“. Daugiausia asmenų, kuriems suteiktas Pasaulio tautų teisuolio vardas, yra Lenkijoje. Visos šešios mirties (koncentracijos) stovyklos buvo okupuotoje tuometėje Lenkijos teritorijoje. Paminėtina tai, jog Danija išgelbėjo beveik visus savo žydus, jie perkelti į Švediją (ši laikėsi neutraliteto). Danijos įstatyminėje bazėje buvo fiksuota, jog žydai turi tokias pačias teises kaip ir visi kiti šalies gyventojai. Žydų tautybės žmonės Danijoje nenešiojo Dovydo žvaigždės, nebuvo konfiskuojamas jų turtas.

Lektoriai Noa Sigal, Stas Frankin, Sofija Osminskina pristatė unikalias Jad Vašem (Yad Vashem) komplekso ekspozicijas (Istorijos muziejų, Atminties salę, Meno salę, tyrimų centrą, Vaikų memorialą (Holokausto metu nužudyta 1,5 mln. vaikų) ir kt.), sinagogą.

Stažuotojų grupė, lydima intelektualios gidės Rozos Zlatopolskajos pasakojimų, aplankė vieną geriausių meno ir archeologijos muziejų pasaulyje – Izraelio muziejų, Jeruzalės senamiestį, Erodo statytą Masadą (hebr. *tvirtovė*), Jordano upę, Negyvąją jūrą. Lektorė Olga Djuk vedžiojo po įsimintą Teodoro Herclio (šiuolaikinio politinio sionizmo įkūrėjo) muziejų.

Holokausto laikotarpiu (1933–1945) sunaikinta apie 6 mln. žydų tautybės žmonių. Apie 4,8 mln. nužudytųjų vardų yra identifikuoti, užvestos bylos, kai kurių – žinoma net profesija, dalis žmonių bylų - su nuotraukomis.

Nesibaigiančių žmogiškumo katastrofų kontekste svarbu suvokti, jog už kiekvieno skaičiaus yra Žmogus. Unikumas. Svajonė. Istorija.

Birutė Augustanavičiūtė,

Lietuvių kalbos mokytoja ir direktorės pavaduotoja ugdymui

Mažeikių Kalnėnų progimnazija